

CYNIGION Â HUNANLADDIAD GYDA CHYMORTH:

GOBLYGIADAU I'R SENEDD

CEFNDIR

Llynedd, ar 23ain o Hydref 2024, dadleuodd y Senedd y Cynnig NDM8656 ar farw gyda chymorth neu hunanladdiad â chymorth fel y'i gelwir, gan ddefnyddio'r egwyddor y dylai unrhyw newid yn y gyfraith fod yn seiliedig ar y gyfraith a ddaeth i rym ym mharlamenau San Steffan wrth gyflwyno deddfwriaeth o'r fath ar gyfer Lloegr a Chymru. Mae'r cynnig wedi'i drechu o 26 o bleidleisiau i 19 gan 5 ymatal. Roedd gwrthwynebiad nodedig gan y Prif Weinidog Eluned Morgan a'r Ysgrifennydd Iechyd Jeremy Miles. Nid yw dadl yn y Senedd o'r math hwn yn rhwymo ar y llywodraeth ac nid yw'n golygu newid yn y gyfraith. Fodd bynnag, mae'n fodd o ddylanwadu ar ddadleuon dilynol ar newidiadau arfaethedig gwirioneddol i'r gyfraith. Gall hefyd helpu i nodi lle mae Aelodau unigol y Senedd yn sefyll ar faterion dadleuol fel hunanladdiad â chymorth.

Ychydig cyn dadl y Senedd, fe wnaeth y Terminally Ill Adults (End of Life) Bill (Mesur Leadbeater), bil aelod preifat, basio ei Drydydd Darlleniad ar 16 Hydref 2024. Cafodd ei drydydd ddarlleniad ym mis Mehefin 2025, ac mae bellach gerbron Tŷ'r Arglwyddi.

Pan fydd cynigion yn cael eu hystyried gan Senedd y DU o fewn y cyfrifoldebau datganoledig y mae'r Senedd a Llywodraeth Cymru yn gweithredu arnynt ar ei rhan, ofynnol iddo gael cydsyniad y Senedd cyn y gall basio'r deddfwriaeth dan sylw, o dan broses a elwir yn Gynnig Cydsyniad Deddfwriaethol.

Pan gaiff y broses hon ei dechreu, mae pwyllgorau perthnasol y Senedd yn ystyried y gyfraith arfaethedig ar gyfer Cymru a'i effeithiau yng Nghymru. Cychwynodd y broses hon ar y 9 o Ebrill wrth i'r llywodraeth yn cyhoeddi Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol, gyda memorandwm atodol yn cael ei osod ym mis Gorffennaf a chyflwyno adroddiadau o'r Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol a'r Pwyllgor Deddfwriaethol a Chyfiawnder.

Gellir dod o hyd i fanylion y broses hon, y memoranda perthnasol ac ymatebion i ymgynghoriadau [ar wefan y Senedd](#).

Cyhoeddodd y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol adroddiad manwl ar y goblygiadau i Gymru, yn seiliedig ar y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol gwreiddiol ar y 7fed o Hydref. [Mewn ymateb, mae'r Archesgob Catholig Esgobaeth Caerdydd-Fenevia, y Parchedigaf Mark O'Toole](#), wedi annog Catholigion i wrthwynebu hunanladdiad â chymorth yng Nghymru ac i ymgysylltu â'u Haelodau o'r Senedd.

Mae enwadau eraill, a grwpiau ymgyrchu megis [Care](#), [Byddin yr Iachawdwriaeth](#), a'r [Eglwys yng Nghymru](#) wedi gwrthwynebu egwyddorion y bil fel y'u cyflwynwyd i Senedd San Steffan. Mae enwadau eraill, yn seiliedig ar eu strwythurau sefydliadol, wedi annog aelodau i fyfyrion ar bwnc anodd ewthanasia, gofal lliniarol a gofal diwedd oes ac i wrando ar eu cydwybod eu hunain. Mae dadansoddiad defnyddiol o safbwyntiau amrywiol enwadau, fel yr oedd ym mis Tachwedd 2024, wedi'i baratoi gan Eglwys Ynghyd yn Lloegr.

Mae Cytûn – Eglwys ynghyd yng Nghymru yn deall ac yn parchu'r holl ymagweddau hyn fel rhan o'r sail gadarn i dystiolaeth ecwmenaidd. Rydym hefyd yn cydnabod pwysigrwydd Cristnogion, ynghyd ac yn unigol, yn myfyrion ac yn ymateb i'r cynigion sy'n cael eu cyflwyno gan ASau ac sydd bellach yn cael eu hystyried gan Dŷ'r Arglwyddi. Yn yr wythnosau a'r misoedd i ddod, bydd yn rhaid i'r Senedd benderfynu sut y caiff unrhyw newidiadau arfaethedig i'r gyfraith a darpariaeth gwasanaethau iechyd eu gweithredu yng Nghymru. Yn benodol, caiff ei holi drwy Gynnig Cydsyniad Deddfwriaethol sut y bydd yn dewis ymateb i Fil Leadbeater, y newidiadau tebygol i'r gyfraith droseddol, a sut y gallai, neu na allai, hunanladdiad â chymorth gael ei hwyluso gan y GIG yng Nghymru.

Hunanladdiad â Chymorth a'r Bil Oedolion â Salwch Terfynol (Diwedd Oes), goblygiadau i'r Senedd.

Y SEFYLLFA GYFREITHIOL

Y Gyfraith Droseddol (Mater a Gedwir yn Ôl)

Datroseddwyd hunanladdiad yng Nghymru a Lloegr gan Ddeddf Hunanladdiad 1961 ond crewyd y drosedd o gynorthwyo hunanladdiad o dan Adran 2. Mae hyn yn parhau'n gyfraith droseddol, sy'n fater a gedwir yn ôl Atodlen 7B o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cymru 2017). Ni all y Senedd ddeddfu i addasu'r gyfraith droseddol, gan gynnwys troseddau sy'n ymwneud â hunanladdiad a llofruddiaeth. Rhaid i unrhyw newid i Ddeddf Hunanladdiad gael ei wneud gan Senedd y DU a byddai'n gymwys yn awtomatig i awdurdodaeth gyfreithiol Cymru a Lloegr.

Polisi Iechyd (Mater Datganoledig)

Mae darparu gofal iechyd, gan gynnwys gwasanaethau'r GIG, gofal lliniarol, gofal diwedd oes, a rheoleiddio gweithwyr iechyd proffesiynol yng Nghymru, yn gyfrifoldebau wedi'u datganoli'n llawn. Mae gan Lywodraeth Cymru a'r Senedd gymhwysedd gweithredol a deddfwriaethol dros y modd y darperir gwasanaethau iechyd yng Nghymru.

Y FFIN DATGANOLI

Mae hyn yn creu sefyllfa gyfansoddiadol unigryw lle:

- Gall San Steffan newid y gyfraith droseddol i ganiatáu marwolaeth â chymorth yng Nghymru a Lloegr
- Fodd bynnag, mae gweithredu'n gofyn am ddarparu gwasanaethau iechyd, sy'n fater datganoledig i Gymru
- Ni all y Senedd atal y gyfraith rhag newid, ond gall wrthod gweithredu'r gwasanaeth drwy GIG Cymru
- Gallai darparwyr preifat gynnig gwasanaethau marwolaeth â chymorth yng Nghymru hyd yn oed heb ddarpariaeth gan y GIG, gan greu posibilrwydd o anghydraddoldeb o ran mynediad

Y BROSES CYDSYNIAD DEDDFWRIAETHOL

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno Memoranda Cydsyniad Deddfwriaethol (yn Ebrill a Gorffennaf 2025) yn ceisio cydsyniad y Senedd ar gyfer darpariaethau penodol sy'n effeithio ar faterion iechyd datganoledig. O dan Gonfensiwn Sewel, ni fydd San Steffan 'fel arfer' yn deddfu ar faterion datganoledig heb gael cydsyniad y Senedd drwy Gynnig Cydsyniad Deddfwriaethol (CCD).

Prif ddarpariaethau yn Nhabl Leadbeater sy'n gofyn am gydsyniad y Senedd yw:

- **Adran 42 (oedd 39):** Gall Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau ynghylch sut y mae gwasanaethau marwolaeth â chymorth gwirfoddol yn gweithredu yng Nghymru
- **Adran 40 (oedd 37):** Gall Gweinidogion Cymru gyhoeddi canllawiau ar weithrediad y Ddeddf yng Nghymru
- **Adran 51 (oedd 47):** Gofynion ar gyfer darpariaeth yn y Gymraeg mewn gwasanaethau marwolaeth â chymorth
- **Adran 58 (oedd 54):** Darpariaethau dechrau – Gweinidogion Cymru sy'n penderfynu pryd y daw'r darpariaethau i rym yng Nghymru

Cadarnhaodd yr Ysgrifennydd Iechyd, Jeremy Miles, ar ran Llywodraeth Cymru bresennol, y byddai angen cymeradwyaeth y Senedd ar gyfer rheoliadau a fyddai'n galluogi GIG Cymru i ddarparu gwasanaethau marwolaeth â chymorth. Heb y rheoliadau hyn, ni fyddai GIG Cymru yn gallu cynnig y gwasanaeth, er y byddai darpariaeth sector preifat yn dal yn bosibl.

ADRODDIAD Pwyllgor Iechyd y SENEDD (HYDREF 2025)

Mae'r Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol wedi archwilio'r Memoranda Cydsyniad Deddfwriaethol ac, er ei fod yn cadw safbwynt niwtral ar fater marwolaeth â chymorth ei hun, mae **wedi nodi pryderon sylweddol i Gymru:**

Canfyddiadau Allweddol:

- **Ymagwedd cydsyniad cul:** Dim ond ar gyfer adrannau penodol y gofynnodd Llywodraeth Cymru am gydsyniad, er bod y rhan fwyaf o'r Bil yn ymwneud â darparu gwasanaethau iechyd, sydd wedi'u datganoli'n helaeth
- **Goblygiadau i'r gweithlu:** Byddai angen hyfforddi tua 50,000 o weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol y GIG (amcangyfrif o £80,000–£750,000 i Gymru)
- **Darpariaeth Gymraeg:** Pryderon ynghylch digonolrwydd staff Cymraeg eu hiaith i ddarparu gwasanaethau'n ddwyieithog
- **Cymhlethdodau trawsffiniol:** Posibilrwydd y bydd gwasanaethau ar gael yn wahanol rhwng Cymru a Lloegr, gan effeithio'n arbennig ar gymunedau'r ffin
- **Cyllid gofal lliniarol:** Pryderon cryf nd dydylr weithredu yr hwl i farwolaeth â chymorth danseilio cyllid ar gyfer gofal lliniarol a gofal diwedd oes
- **Darpariaeth sector preifat:** Risg o anghydraddoldeb os na fydd GIG Cymru yn darparu'r gwasanaeth ond y bydd darparwyr preifat yn gwneud hynny

- **Goruchwyliaeth reoleiddiol:** Cwestiynau ynghylch a oes angen Comisiynydd Marwolaeth â Chymorth Gwirfoddol ar wahân i Gymru

Goblygiadau Ariannol:

Amcangyfrif asesiad effaith Llywodraeth y DU ar gyfer Cymru:

- Blwyddyn 1 (hanner blwyddyn): 17–80 o ymgeiswyr; 10–48 o farwolaethau â chymorth
- Blwyddyn 10: 106–462 o ymgeiswyr; 63–277 o farwolaethau â chymorth
- Costau amser staff: £26k–£123k (Blwyddyn 1) i £163k–£716k (Blwyddyn 10)

Os rhoddir cynnig cydsyniad i Senedd y DU, bydd yn orfynol ar y Senedd wedyn i gymeradwyo'r ffyrdd penodol y darperir hunanladdiad â chymorth gan y GIG. Gwneir hyn drwy'r hyn a elwir yn Is-ddeddfwriaeth a gyflwynir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r pwyllgor wedi annog i'r rheoliadau hyn gael eu harchwilio gan y Senedd pe bai angen eu cyflwyno.

SEFYLLFA GYFREDOL A LLINELL AMSER

Mae'r Bil wedi pasio'r Trydydd Darlleniad yn Nhŷ'r Cyffredin ac yn awr yn aros am graffu gan Dŷ'r Arglwyddi yn San Steffan. Disgwylir pleidlais yn y Senedd ar y CCD cyn etholiadau Senedd Cymru ym Mai 2026. O ystyried y bleidlais ym mis Hydref 2024 (26–19 yn erbyn), mae posibilrwydd y gallai'r Senedd bresennol wrthod cydsyniad. Bydd newidiadau sylweddol i gyfansoddiad, aelodaeth a maint y Senedd yn dilyn etholiadau Mai 2026.

Hyd yma, mae Llywodraeth Cymru wedi mabwysiadu safbwynt niwtral ar farwolaeth â chymorth. Cadarnhaodd yr Ysgrifennydd Iechyd, Jeremy Miles (ond nad yw'n ceisio i gael ei ail-ethol), y byddai unrhyw benderfyniad ar weithredu'n debygol o orwedd gyda'r llywodraeth a gaiff ei ffurfio ar ôl etholiadau Mai 2026, a bod gwaith rhagarweiniol ar gynllunio'r gweithlu i ddechrau yn hydref 2025.

GOBLYGIADAU I GYMRU A'R EGLWYSI

Materion Darparu Gwasanaethau:

- Posibilrwydd o anghydraddoldeb o ran mynediad rhwng Cymru a Lloegr
- Risg o system ddwy haen os mai darparwyr preifat yn unig sy'n cynnig gwasanaethau yng Nghymru
- Cymhlethdodau trawsffiniol i drigolion ger ffin Cymru a Lloegr
- Heriau capasiti a hyfforddi'r gweithlu
- Angen gweithwyr proffesiynol Cymraeg eu hiaith digonol ar bob cam o'r broses
- Darpariaeth ar gyfer pobl nad yw eu hiaith gyntaf yn Gymraeg nac yn Saesneg

Pryderon Cyfansoddiadol a Moesegol:

- Tensiwn cyfansoddiadol ynghylch y setliad datganoli a Chonfensiwn Sewel
- Effaith ar gyllid a gwasanaethau gofal lliniarol – rhaid eu gwarchod
- Hawliau gweithwyr iechyd proffesiynol i wrthwynebiad cydwybodol
- Pryderon am ddiogelu pobl fregus, yn enwedig pobl ag anableddau, cyflyrau iechyd meddwl, neu'r rhai sy'n teimlo'n faich
- Angen gwahaniaethu'n glir rhwng marwolaeth â chymorth a gofal lliniarol/gofal diwedd oes
- Cwestiynau ynghylch digonolrwydd y mesurau diogelwch a'r posibilrwydd o ehangu'r meini prawf cymhwysedd yn y dyfodol

CASGLIAD

Yn ogystal â'r materion penodol ynghylch gofal diwedd oes, hunanladdiad â chymorth, a gofal iechyd, mae'r mater hwn yn cynrychioli prawf arwyddocaol o setliad datganoli Cymru, lle mae awdurdodaeth gyfreithiol unedig Cymru a Lloegr yn cwrdd â pholisi iechyd datganoledig. Mae'r Pwyllgor Iechyd wedi pwysleisio y dylai unrhyw Lywodraeth Cymru yn y dyfodol sy'n cyflwyno rheoliadau wneud hynny ar ffurf drafft ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus llawn, gyda chraffu trylwyr gan bwyllgorau perthnasol y Senedd. Bydd y penderfyniad ynghylch gweithredu yn gorwedd gyda'r llywodraeth a gaiff ei hethol ar ol yr etholiad Senedd Cymru ym Mai 2026.

I Cytûn, eglwysi aelod a Christnogion unigol, mae hyn yn codi cwestiynau moesegol, bugeiliol ac ymarferol dwys a pharhaus ynghylch gofal diwedd oes, amddiffyn pobl fregus, digonolrwydd darpariaeth gofal lliniarol bresennol, a rôl cymunedau ffydd wrth gefnogi pobl sy'n wynebu salwch terfynol.

- Rydym yn annog pob enwad ac unigolyn i ystyried, mewn gweddi, ac ymateb mewn ysbryd gras i'r cwestiynau moesol ac ymarferol eang a nodir yn y bil, yn ogystal â'r materion cyfansoddiadol a godir ganddo.
- Rydym yn gofyn am weddi dros yr holl aelodau etholedig, gweision sifil a gweithwyr iechyd a gofal wrth iddynt ystyried y mater hwn, ac yn bennaf oll dros y rhai sy'n byw gyda salwch terfynol ac sy'n derbyn gofal diwedd oes.

“Clod i Dduw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist! Fe ydy'r Tad sy'n tosturio a'r Duw sy'n cysuro. Mae'n ein cysuro ni yng nghanol ein holl drafferthion, felly dyn ni yn ein tro yn gallu cysuro pobl eraill. Dyn ni'n eu cysuro nhw drwy rannu am y ffordd mae Duw'n ein cysuro ni.”

2 Corinthisiaid 1:3–4 (BNET)

Dyddiad: 24 Tachwedd 2025